

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Шымкент қаласының білім басқармасы
Ә.Қастеев атындағы өнер және дизайн колледжі

«Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік» кафедрасы

АШЫҚ САБАҚТЫҢ ЖОСПАРЫ

Тақырыбы: «Тоқыма бұйымын безендіру жұмыстары»

Орындаған:
«Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік»
кафедрасының арнайы пәндер оқытушысы:
Бакырданова Айгерим Аширбековна

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Шымкент қаласының білім басқармасы
Ә.Қастеев атындағы өнер және дизайн колледжі

«Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік» кафедрасы

АШЫҚ САБАҚТЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЫ

«Шектелген мамандандыру» пәнінен

Тақырыбы: «Тоқыма бұйымдарының түрлері»

Орындаған:
«Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік»
кафедрасының арнайы пәндер оқытушысы:
Бакырданова Айгерим Аширбековна

«Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік»
Кафедрасының отырысында қаралды:
№ 1 хаттама, 31тамыз 2019ж.
Кафедра меңгерушісі _____ Н.С.Байназаров

Шымкент 2019

«Шектелген мамандандыру» пәнінен ашық сабақтың нұсқауы

Курс 2, Тобы: КТ-8-09в

Мамандығы: 0413000 – «Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік»

Біліктілігі: 041316 3 – «Көркем тоқыма суретші-шебері»

Ашық сабақтың өткізілетін күні: 10 қазан 2019 ж.

Тақырыбы: «Тоқыма бұйымдарының түрлері»

Мақсаты:

Оқушыларға қазақ халқының тоқыма бұйымдарының ерекшеліктері мен түрлерін насихаттау. Сондай-ақ тоқыма бұйымының орындалу ерекшеліктеріне қарай безендіру туралы түсінік беру, көркем шығармашылық белсенділігін, танымын арттыру.

Міндеттері:

- **Білімділік:** Оқушылар сабақта тоқыма бұйымдарын жасау жайлы терең білім алады және өздері сабақ барысында орындайды. Оқушыларға қазақ халқының ұлттық тоқыма бұйымдарының ерекшеліктерін, түрлерін, пайдалану және тұтыну ерекшеліктеріне қарай безендіру туралы түсінік беру.
- **Дамытушылық:** Сабақ барысында теория мен практикалық дағдыларға сүйене отырып оқушылардың қызығушылығын, іскерлігін ұйымдастыру. Ашық сабақтың тақырыбына байланысты оқушылардың шектелген мамандандыру сабағына деген көркем шығармашылық белсенділігін дамыту. Оқушылардың эстетикалық талғамын арттырып, халқымыздың ұлттық қолөнер тарихын, оның ішіндегі тоқыма тарихын зерттеуге қызығушылығын арттыру, ойын, қиялын, іскерлігін дамыту.
- **Тәрбиелік:** Өз халқынның салт – дәстүрін, ұлттық қолөнерін сыйлауға, құрметтеуге, мақтан етуге, өркендетуге тәрбиелеу. Өз жұмысына деген ұқыптылықты, адамгершілікті тәрбиелеу.

Көрнекіліктер:

Әр түрлі тәсілмен орындалған тоқыма бұйымдарының түрлері, көрнекіліктер, тоқыма айқаспаларының сызбалары және үлгілері, аралас техникада жасалған тоқыма бұйымдары, оқулықтан және ғаламтордан иллюстрациялар.

Құрал-жабдықтар:

Боялған түрлі-түсті тоқыма жіп, негіз жіп, тоқпақ немесе шанышқы, қайшы.

Тақырыпты оқытудың жоспарланған нәтижелері.

Біліктілігін арттырады:

- Ашық сабақтың басты мақсаты – мақсатты шешу жолында, бұл сабақ білім алушыларды әдістемелік жағынан дұрыс тоқыма өнімдерін дайындауды үйретеді;
- материалдарда орындау техникасын таңдау;
- дәстүрлі технологияларды кең көлемде пайдалану;
- қазіргі инновациялық технологияларды қолдану;
- безендірудің әдістері мен тәсілдерін қолдану;
- дайын жұмысты сапалы және көркем безендіру.

Материалмен жұмыс жасау барысында, білім алушылар инновациялық технологияларға сүйенеді. Әртүрлі тоқыма айқаспаларының орындау техникаларын қолданады. Сабақтың негізгі мақсаты – жоғарғы біліктілікті сәндік қолданбалы өнердің көркем тоқыма суретші – шеберін дайындау, қазіргі және ұлттық дәстүрлі кәсіптік технологияны меңгеру. Ұлттық сәндік өнер мен өз халқының дәстүрін білетін, өз отанының патриотын дайындау. Шығармашылық ойды еркін көрсете білетін, жеке жұмыс істей білуге дайын оқушы дайындау мақсаты қойылған.

Пысықтайды:

«Шектелген мамандандыру» пәні білім алушыларды тәжірибеде тоқыма бұйымдардың әртүрлі түрлерімен жұмыс істей білуге мүмкіншілік береді, әртүрлі тоқыма техникаларымен көркемдік сомдау, тоқыма бұйымдарының түрлерін меңгеруге мүмкіндік береді.

Бұйымның жоғарғы эстетикалық тұрғыда лайықты, орындалуында ұлттық дәстүр сақталған және бояуларымен түстердің суретте құбылып, өзара үйлесуі, техникалық әдістері арқылы ажыратылады.

Бағдарлама төменгі принциптерден тұрады:

- тоқыма бұйымдарының түрлерімен технологиясын таныстыру;
- тоқыма бұйымының композициялық шешімін орнындау;
- тоқыма бұйымына қажетті материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау;
- тоқыма бұйымының технологиялық ерекшеліктерін есепке ала отырып жұмысты бастау;
- материалда тапсырманы орындау;
- тоқыма бұйымдарды безендіру әдістері.

Түсіндірме жазбасы

Қай халықтың болмасын ұлттық мұрасы, халықтың қазынасы – ұлттық қолөнері болып табылған. Халық шеберлері ұлттық қолөнер бұйымдарын жасау арқылы сол халықтың этикалық және мәдени ұлттық дәстүрін көрсете білген. Зерттеліп отырған жұмыста халқымыздың қолөнерінің бір ғана қырын ала отырып, қазақ қолөнерінің ұлттық ерекшелігімен сол қолөнердің заман ағымымен дамып келе жатқандығы негізгі арқау болған.

«Шектелген мамандандыру» пәнінің бағдарламасы бойынша көптеген бөлімде қазақтың сәндік қолданбалы өнері негізінде құрылған бағдарламада көркем тоқыма суретші – шеберінің өнерін дамытып ғана қоймай шеберлікті арттыратын, сонымен бірге оның көркемдік сезімін, талғамын дамытады. Материалмен сауатты жұмыс істеуге дағдыланады. Бұл бағдарлама, «Композиция» курсымен тығыз байланысты, сонымен қатар негізгі бөлімдерге бөлінген, олар білім алушыларға кәсіптік білім беру туралы түсінік қалыптастырады, оның негізгі әр түрлі технологиялық тәсілдері мен жабдықтары және қосымша материалдары. Сонымен бірге білім алушыларға фактура, көлем немесе нақты нәрсені жақсы көру, мәдениетті болу туралы да таныстырады. Яғни қажетті көркем сауаттылықты қамтамасыз етеді. Осының нәтижесінде білім алушылар сәндік қолданбалы өнердің өнімдерін көркем жасай білуді үйренеді.

Сабақтың жоспары:

- 1. Ұйымдастыру бөлімі. 5 мин**
- 2. Өткен сабақтағы материалды пысықтау. 10 мин.**
- 3. Жаңа сабақты түсіндіру (тақырыбын, мақсатын, міндетін баяндау) 10 мин**
- 4. Жаңа тақырыпты пысықтау (өзіндік жұмыс – әр түрлі тоқыма түрлерін және айқаспаларын орындап шағын тоқыма бұйым жасау) - 60 мин**
- 5. Сабақты қорытындылау. 5мин**

Сабақтың барысы.

1.Ұйымдастыру бөлімі.

1. Оқушылармен сәлемдесу;
2. Келмеген оқушылар тізімін анықтау;
3. Сабаққа қажетті оқу-жабдықтарының түгелдігін қадағалау;
4. Техника қауіпсіздік ережелерін қайталау;
5. Оқушылардың сабақ алдындағы көңіл күйіне назар аудару.

2. Өткен сабақтағы материалды пысықтау.

Оқушылармен өткен сабақтағы мәліметтерді сұрақ жауап арқылы есіне түсіру және пысықтау :

1.5 Пазырық қорғанынан табылған кілемдер қай ғасырға жатады?

(б.з.д. 3-4 ғғ)

2. Қазақ қолөнері қай ғасырда және қай қалаларда дамыды?

(8-12 ғғ Тараз, Яссы, Отырар, Сығанақ, Сайрам, Мерке, Баласағұн)

3. Қазіргі қазақ кілемінің үлгілері қай ғасырда қалыптасты?

(5-7 ғасырларда)

4. Көркем тоқыма бұйымдарына нелер жатады?
(киіз үйдің ішкі және сыртқы көрінісін безендіруге арналған бұйымдардың барлығы жатады)

3. Жаңа сабақты түсіндіру.(тақырыбын, мақсатын, міндетін баяндау).

Бүгінгі сабақтың тақырыбы «Тоқыма бұйымдарының түрлері».

Тоқыма бұйымдары деп – жүн, жіп қолданып өз қолымен орындалған бұйымдарды айтамыз. Тоқыма бұйымдарына - тықыр кілем, түкті кілем, алаша, бау, басқұрлар және гобелен жатады. Осының ішіндегі гобелен өнеріне тоқталып өтейік.

Біздің қазақ халқының тоқыма өнері басқа да Европа елдернің тоқыма өнерлерінен кем түспеген. Сондықтан, Қазақстан үшін тоқымашылықтың жаңа түрі, батыс мәдениеті дәстүрлері арқылы енген гобелен бұл жерден дамуына құнарлы топырақ тапқан тәрізді.

Европа елдерінде 18 ғасырдан бастап, француздардың текстиль бұйымын г о б е л е н атымен атай бастады. Ал 19 ғасырдан бастап «гобелен» термині, «шпалера» деген сөзді ығыстырып, содан бері бүгінгі күнге дейін қол өнердегі тықыр кілем «гобелен» - деп аталып келеді.

Қазақстан Республикасында бұл қолданбалы өнердің «гобелен» бұйымы, 20 ғасырдың екінші жартысында, Алматы қаласының суретші-шеберлері тоқып қолға ала бастады. 20 ғасырдың соңында Қазақстанда гобелен сюжетті тәсілін арнаулы білімдері бар суретшілерді даярлайтын, оқу білім орындары ашыла бастады.

Гобелен - көптеген тоқыма жолақтарынан құралатын қазақ алашасының ағайыны. Қазіргі кезде гобелен қандай дегенге ой жүгіртсек бәрінен бұрын оның әртүрлілігі еске түседі. Ол бірде қабырғаларға (бұрын салтанатты сарайларда, қазір мұражайлар немесе басқада қоғамдық орындарға) ілінетін шағын панно түрінде өте сәнді. Асқан шеберлікпен жасалған бұл мүліктің сәл ғана бөлшегінің өзі көрген кісінің құштарлығын оятып, сүйсініс сезімін тудыратыны сөзсіз. Көрген жан осындай зат менде де болса екен деген қызуғышылық жетегінде оны еріксіз қолымен сипамай тұра алмайды.

Ал, енді осы керемет өнер түрі - гобеленнің технологиясында қолданылатын тоқыма түрлерін үйренеміз. Олар жай полотнолық тоқыма, түкті тоқыма, сумаха, өрмек (косичка) және түрлі айқаспа түрлері.

4. Жаңа тақырыпты пысықтау (жаңа тақырып бойынша өзіндік жұмыс)

Өзіндік жұмыс барысында оқушылар әр түрлі техникада тоқыма тоқуға кіріседі. Ол мынадай реттілікпен жүзеге асады:

1. Ең алдымен әр оқушы жасайтын тоқыма бұйымының нобайын қағазға салып, картонын жасау қажет;
2. Тоқыма бұйымын жасауға қажетті материалдарын, құрал жабдықтарын даярлау қажет;

3. Шағын құрылғыға негіз жіп керіледі (уақытын үнемдеу мақсатында, оқушылар негіз жібін құрылғыға керіп дайындап келеді);
4. Тоқыма бұйымының композициясы бойынша тоқыма жіптердің түр түсін ажыратып «колер» жасау;
5. Берілген тоқыма түрлерін қолданып тоқыма тоқу барысы;
6. Жұмысты аяқтап, безендіру жұмыстары.

6. Сабақты қорытындылау.

1. Оқушылардың бір біріне баға бергізу.
2. Оқушылардың жасаған жұмыстарына қарап бағалау.
3. Үйге тапсырма: Тоқыма бұйымын аяқтап, безендіріп келу.

Қорытынды

Еліміз егемендік алғалы жас ұрпаққа өз халқының өнегесін, әдеп – ғұрпын насихаттау күн тәртібіндегі мәселе. Жалпы табиғи материалдардан бұйымдар жасаудың жаңаша әдіс-тәсілдерін енгізу өнерін зерттеу барысында оның түрлері, жасалу жолдары айтылған. Адам қоғам үшін табиғи материалдардан бұйымдар жасау өнерінің жасалуын зерттей келе, қолөнер байлығымыз екенін білдік.

Табиғи заттардың адам баласына тигізер әсері мол. «Өнерлінің алтыны қолында, байлығы жатыр жолында» дегендей табиғи заттарды немесе тұтынуға жарамсыз заттарды пайдаға жарата білу қажет. Табиғи бір ғана нәрсені өңдеп сәндік бұйым шығару үшін ойын бір жүйеге келтіреді, жүйке қызметін ретке келтіруге, ашуды, қайғыны басуға ықпал етеді. Басқа да қасиеттері толып жатыр.

Оқушының дарынын жоғалтпай, жұлдызын сөндіріп алмай уақытылы танып, дамытып, құрметтеу, ұлт мақтанышы болатындай етіп тәрбиелеу – ол әрбіріміздің міндетіміз.

Ұрпақтарымызға ұмыт болып бара жатқан осы қолөнер туындысын таныстырып, қолөнер, сурет, архитектура және өндіріс салаларына ендіріп қана қоймай, осы өнерді қайта жаңғырту біздің мақсатымыз.

7. Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақ халқының қолөнері» С.Қасиманов, Алматы 1969ж
2. Анри де Моран. История декоративно-прикладного искусства.- М.: Искусство, 1982.
3. Арғынбаев А. Қазақ халқының қолөнері.- Алматы: Өнер. 1986
4. Әмірғазин Қ. Қазақ қолөнері. -Алматы: ТОО Дайк-Пресс. 1996
5. Әбдуалиева Ш. Халық қол өнері.- Алматы: Рауан,1992
6. Әбдіғашпарова Ұ.М. Қазақтың ұлттық ою-өрнектері.-Алматы; Өнер, 1999. 21 б.
7. Бердібеков Р. Сарқылмас қазына.- Алматы: Мектеп, 1983.
8. Балкенов Ж. Халық мұрасындағы ұлттық өрнек және рең.- Қарағанды,1996.
9. Мұқанов Қ. Жүннен жасалатын бұйымдар. –Алматы: Қайнар,1990.

ҚОСЫМШАЛАР

Шығармашылық жұмыс «Түркістан таңы»

Шығармашылық жұмыс «Жыл мезгілдері»

Шығармашылық жұмыс «Түркістан бағы»

Шығармашылық жұмыс «Киелі мекен»

Шығармашылық жұмыс «Ғасырлар жаңғырығы»

Жұмысты орындау барысы

Оқушылардың жұмыс нәтижелері